

**ИКОНОМИЧЕСКА ЕФЕКТИВНОСТ НА ОТГЛЕЖДАНЕТО НА
СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ПОРОДИ ГОВЕДА ЗА МЛЯКО В ПЛАНИНСКИТЕ И
ПОЛУПЛАНИНСКИ РЕГИОНИ НА БЪЛГАРИЯ**

Йовка Попова, Стайка Лалева, Петя Славова, Ваня Димова*

Земеделски институт – Стара Загора

**Тракийски университет, Аграрен факултет*

**ECONOMIC EFFICIENCY OF BREEDING CATTLE BREEDS FOR MILK IN THE
MOUNTAINS AND HILLY REGIONS OF BULGARIA**

Yovka Popova, Stayka Laleva, Petya Slavova, Vanya Dimova *

*Agricultural Institute - Stara Zagora, * Trakian University, Faculty of Agriculture*

ABSTRACT

The purpose of the following study is to analyze the economic efficiency of breeding cattle breeds for milk in the mountains and hilly regions of Bulgaria.

The study was conducted in a farm with 30 black-and-white cows and the relevant categories calves and heifers. There is an average annual milk yield of 5000 kg with 3.6% Fat, 90% fertility and 20% repair of the herd. Semi-production system has been applied - the animals have been raised in a stall-pasture conditions in a closed building with adjoining small yards and mechanized operations - feeding, milking, cleaning and watering. Part of the female and all male calves were sold until they became 90 days old. The income and expenses are estimated at current prices in 2012.

It was established that: as a result of the study held we can make the following conclusion - breeding of cattle breeds for milk in the mountains and hilly regions does not have the expected economic effect – the profit and rate of return are low.

Key words: cow, farm, incomes, costs, profit

Индустриализацията през втората половина на 20-ти век доведе до обезлюдяване на големи райони в планинските и полупланински региони на страната. С продължаващата урбанизация процесите в тази насока ще се задълбочават и значението на животновъдството като източник на доходи за хиляди хора нараства.

Социално-икономическите аспекти на развитие на тези региони включват създаване на система за възстановяване на животновъдството. Имайки предвид традициите на българина за отглеждане на животни, природоклиматичните условия, както и религиозните обичаи на населението в районите на Родопите, Странджа-Сакар, Източна Стара планина и Средна гора е възможно изграждането на ферми, където ще се отглеждат различни видове и породи животни. С развитието на животновъдството в посочените региони ще се създадат условия за развитие на малкия и среден бизнес в селското стопанство, осигуряващ работа и доходи през цялата година на населението в тези общини. Средният коефициент на безработица в тези региони към 31.12.2010 г. е значително над средния за страната, а средният коефициентът на заетост е около 45% - под средното за страната /www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=1734/.

Икономическата ефективност е сложна икономическа категория, върху която оказват влияние съвкупност от фактори. Това прави наложително определянето ѝ чрез система от показатели, намиращи се в сложни взаимозависимости - икономически и екографски адекватно избрано направление; подходящо избрана порода; технология на отглеждане; хранене и фуражна база; селекция.

Според **Бобевска /1993/** осигуряването на оптимално съотношение между отделните фактори на производството /биологични, технико-технологични и организационно-икономически/ определя нивото на ефективност в млечното говедовъдство.

Попова и Жеков /2003/ са анализирали икономическата ефективност на производството за района на Родопите и са установили, че при отглеждането на Родопското говедо и негови кръстоски при съществуващите за периода цени, е целесъобразно изграждането на фамилни говедовъдни ферми. **Попова и кол. /2009/** са изследвали продуктивните характеристики и икономическата ефективност на Българското родопско говедо, както и ефективността на производството и преработката на краве мляко от него **/Попова, 2011/**.

Целта на настоящото изследване е да се анализира икономическата ефективност на отглеждането на специализирани породи говеда за мляко в планинските и полупланински региони на страната.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Обект на проучването е ферма за 30 черношарени крави със съответните категории телета и юници. Предвидена е средна годишна млечност 5000 кг при 3,6% МВ, плодовитост 90% и 20% ремонт на стадото. Необходимите фуражи са определени в зависимост от възрастта, продуктивността и физиологичното състояние на животните и са посочени в табл. 1. Тъй като планинските и полупланинските райони се характеризират с по-бедна фуражна база, то необходимите концентрирани и сочни фуражи се закупуват, а грубите фуражи са собствено производство. Прилага се полуинтензивна система на производство – животните се отглеждат оборно-пасищно, в затворена сграда с прилежащи дворчета, с механизирани процеси хранене, доене, почистване и поене. Използваните естествени пасища се подхранват и поддържат в добро екологично състояние според изискванията за опазване компонентите на околната среда в земеделския сектор. Предвидено е свръхремонтните женски и всички мъжки телета да се продават до навършване на 90-дневна възраст. Приходите и разходите са остойностени по действащите през 2012 г. цени.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Производствените разходи от дейността на стопанството са представени на табл. 2. Разходите за фураж заемат най-голям дял - 61,69%, следвани от разходите за труд – 14,97% и за амортизации – 13,45%. Значителен дял заемат и разходите за ГСМ, свързани с по-големите разходи във връзка с транспорта на закупените фуражи /концентрирани и силаж/.

В табл. 3 са представени приходите от дейността. Най-голям дял в структурата на приходите заемат тези от реализация на мляко - 88,29%. Делът на свръхремонтните телета е незначително нисък, тъй като те се реализират до навършване на 90-дневна възраст при ниска жива маса.

Икономическите резултати от дейността на стопанството са представени на табл. 4. Ако стопанството функционира без субсидиране от ДФ „Земеделие“, при анализирания условия реализира печалба в размер едва на 1124 лв., а нормата на рентабилност е 1%. В резултат на тежките условия, при които се осъществи дейността в животновъдните ферми през текущата година, държавата подпомогна говедовъдите с 240 лв. на глава за необлагодетелстваните региони. В този случай се реализира печалба в размер на 8324 лв., а нормата на рентабилност е 7,41%.

ИЗВОДИ

При условията на проучването отглеждането на специализирани породи говеда за мляко в планинските и полупланински региони не е икономически целесъобразно /печалбата и нормата на рентабилност са ниски/.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Бобевска, Д. 1993.** Ефективност на възпроизводството на биологичните основни фондове в млечното говедовъдство. Дисертация, 202.
2. **Попова, Й., Ж. Жеков. 2003.** Изследване икономическата ефективност на производството във фамилни говедовъдни ферми за района на Родопите. Научна конференция с международно

участие Стара Загора 2003, 5-6 юни 2003, т. I, Аграрни науки , ч. 2. Растениевъдство и животновъдство, с. 228-232

3. **Попова, Й., Ц. Оджакова, С. Лалева, П. Славова, В. Гайдарска.** 2009. Ефективност на отглеждането на Българското родопско говедо. Животновъдни науки, №3, с. 9-11.

4. **Попова, Й., Ц. Оджакова, С. Лалева, П. Славова, В. Димова, В. Гайдарска.** 2011. Икономическа ефективност на преработката на краве и овче мляко, произведено във фермите на ОСЗЖ-Смолян. Животновъдни науки, №4.

5. www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=1734.

Табл. 1. Необходими фуражи

Table1. Necessary feeds

Фураж Feed	Количество, т Quantity, t	Стойност, лв. Value, lv.
Силаж Silage	200	34000
Ливадно сено Meadow hay	30	1500
Пшенична слама Wheat straw	4	200
Концентратна смеска Concentrate mixture	50	26000
Стартерна смеска Stsrter mixture	1,5	1350
Млекозаместител Milk substitute	8,5	2000
Мляко Milk	6	4200
Всичко Total		69250

Табл. 2. Производствени разходи от дейността, лв.

Table 2. Production costs, lv.

Показател Indices	Стойност, лв. Value, lv.
Фуражи Feed	69250
ФРЗ с ДОО Labour costs	16800
Вода, ел. енергия, ГСМ Water, Elec. energy, Fils	7200
Медикаменти и лечение Medical costs	2700
Амортизации Amortization	15100
Др. Разходи Other costs	1200
Всичко разходи Total	112250

Табл. 3. Приходи от дейността, лв.

Table 3. Incomes, lv.

Продукция Production	Количество, т Quantity, t	Стойност, лв. Value, lv.
Мляко Milk	143000	100100
Крави брак Cows marriage	2200	4400
Телета Calfes	2465	8874
Общо Total		113374

Табл. 4. Икономически резултати от дейността

Table 4. Economical results

Показател Indices	Стойност Value
Приходи, лв. Incomes, lv.	113374
Производствени разходи, лв. Costs, lv.	112250
Субсидии, лв. Subsidies, lv.	7200
Печалба, лв. със субсидии, лв. Profit with subsidies, lv.	8324
Нр, % със субсидии Rate of profitability with subsidies, %	7,41
Печалба, лв. без субсидии, лв. Profit without subsidies, lv.	1124
Нр, % без субсидии Rate of profitability, without subsidies	1,00